

N:o 42.

Af herr **Wieselgren**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående försäljning af brännvin.

I det nådiga förslaget till förordning angående försäljning af brännvin synes mig åtskilliga tillägg eller ändringar böra göras; bland andra särskildt följande:

förslagets 16 § innehåller i mom. 1 den bestämmelsen, att »klubb eller annan förening må uppå ansökning kunna af Kungl. Maj:ts befallningshafvande tilldelas rätt under högst ett år i sänder att utskänka brännvin åt sina medlemmar och inbjudna gäster.»

Det torde icke kunna undfalla granskaren, att, i trots af stadgandets begränsade innebörd, det dock lätt nog i praktiken skall visa sig i stånd att, bredvid den i §§ 12—14 anvisade väg för rätt till brännvins-utskänkning, helt stilla etablera en annan mycket behändigare utväg för erhållande af sådan rätt. Under namnet »klubb» kan mycket inrymmas, under uttrycket »annan förening» ännu mer. Genom ett obegränsadt utvidgande af antalet medlemmar kunna ifrågavarande »klubbar» och andra föreningar helt hastigt bli lika okontrollerade som svåra konkurrenter till de bolag, åt hvilka detaljhandeln med brännvin dock egentligen upplåtits; och man lär ej kunna undgå att fråga sig, om verklig anledning förefinnes att inleda åtrån efter »billigt brännvin» på denna vidtutseende väg. Särskildt för länsstyrelserna, åt hvilka det anförtratts att reglera trafiken därå, måste det blifva ganska vanskligt att på ett tillfredsställande sätt utföra uppdraget, då ju ej kan ifrågakomma, att de skola anse sig böra bifalla blott de bättre lottades, men afslå de mindre bemedlades

föreningsansökningar om ifrågavarande utskänkingsrätt. Med denna utsträckt till »högst ett år» komma otvifvelaktigt permanenta utskänkingsrättigheter å mångfaldiga platser att fungera sida vid sida af bolagen, minskande dessas för det allmänna bestämda vinstmedel likasom ock korsande deras bemödanden att hämma och att ordnande påverka brännvinsförbrukningen.

För undvikande i möjlig mån af dessa ödesdigra eventualiteter synes mig nödvändigt, att första momentet af 16 § genom att inpassas under andra momentet af 17 paragrafen i förslaget fullt organiskt ställas i samband med det i öfrigt i lagförslaget vedertagna tillvägagåendet. Detta synes mig just kunna ske därigenom, att ifrågavarande klubbar och föreningar hänvisas till bolagen för att vinna öfverlåtelse af den rättighet till utskänkning de åstunda. Därmed följer då tillfälle för vederbörande kommunala myndigheter att få i frågan yttra sig; och det måste sedan ock bli för Konungens befallningshafvande lättare att meddela beslut i det sålunda vida bättre utredda och belysta ärendet.

Jag tillåter mig därför föreslå:

att mom. 1 af förslagets 16 § utgår och att sifferbeteckningarna för de återstående momenten i följd häraf ändras; samt

att efter mom. 2 af förslagets 17:de § införes en punkt af följande lydelse:

Samma tillvägagående äge rum, där bolag skulle vilja till klubb eller annan sådan förening under högst ett år i sänder mot bestämd afgift öfverlåta rättighet till utskänkning af brännvin å viss uppgifven lokal till föreningens medlemmar och inbjudna gäster.

I tredje momentet af 22 § i nu gällande förordning den 24 maj 1895 stadgas skyldighet för vederbörande att, då chefen för finansdepartementet sådant fordrar, till sagda departement afgifva redogörelse rörande användningen af de medel, som genom handeln med brännvin tillflyta städer, köpingar, landsting och hushållningssällskap.

Detta moment återfinnes icke i nu föreliggande förslaget, sannolikt därför att det aldrig tillämpats.

Och dock har det en långt ifrån ringa betydelse. Det innefattar ett lagstiftarens erkännande af att dessa medel både äro af alldeles sär-

skild natur och att de därför icke heller böra huru som helst användas. Man kan ej underlåta att i den anförda bestämmelsen finna en vink gifven vederbörande att för alldeles särskilda syften anlita dem tilldelade brännvinsmedel.

Hvilka dessa syften må vara påpekar kommunalskattekommittén af den 18 maj 1900 ganska oförställdt, då den i sitt betänkande, på tal om statens förpliktelse att stödja kommunerna, förklarar sig anse, att icke hvilka statsmedel som helst kunde för sådant ändamål utan åtskillnad användas. Men, säger kommittén, *en* bland statens inkomstkällor vore redan på grund af sitt ursprung företrädesvis ägnad att i mån af behof afledas från staten till kommunerna för att lämna bidrag till dessas utgifter för fattigvård, sjukvård samt ordningsväsen och hade därför äfven redan till sin ena hälft, om än under särskild benämning, tillerkänts kommunerna, nämligen de så kallade brännvinsmedlen. Ty att den inkomst, som tillflöte det allmänna af brännvinstillverkning, och den, som härflöte af dess försäljning, skulle vara af så olika art, att den förra på grund af sin natur måste vara en statsinkomst, den senare en kommunal inkomst, borde icke rimligtvis kunna påstås. — Om man nu gärna vidgår riktigheten af denna uppfattning, som innerst måste innebära ett erkännande af den svåra tunga, staten genom att medgifva brännvinstillverkning i landet ådrager kommunerna, bör emellertid vara lika oförnekligt, att de brännvinsmedel, som tillerkänts kommunerna, i främsta rummet borde användas för betäckandet af just de utgifter, hvilka till så stor del vållas af de obemedlade klassernas brännvinsförbrukning; och, som bekant, var detta syfte långtifrån främmande för det »Göteborgssystem», hvilket i så mångt och mycket införlifvats med vår brännvinsförsäljningslag. Dess stiftares tillkännagifvande, att det bragts till stånd »af välvilja för den arbetande klassen», afsåg ju att betona, hurusom den bolagsvinst, som kunde uppstå, icke skulle tillfalla bolagets delägare, utan i stället användas till fromma för den samhällsklass, som till sin egen skada genom sin brännvinsförbrukning sammanbragte bolagsinkomsterna. Dessa, så var meningen, skulle på ett eller annat sätt återställas, till gagn för dem, från hvilka de utgått, och därmed ock till fördel för de kommuner, hvilka annars skulle för hårdt fått böta för samhällsordningens erkännande af brännvinstrafiken såsom en lofflig näring. Men denna etiska kärna för systemet fick ej sitt uttryck i vår försäljningslag; och det blef dess vantolkare desto lättare att just i denna brist finna desto starkare skäl för en dålig utläggning af dess syften. Den,

som under årtionden måst inför utlandet häfda dessas verkliga beskaffenhet, vet bättre än någon, att ingen anklagelse mot svenska brännvinslagstiftningen väckt så mycken uppmärksamhet och vållat mera misstroende emot den än påståendet, att vårt bolagssystem i själfva verket blott afsåge att genom ett klokt tillvaratagande af de medel, arbetarne offra för sitt brännvinsbegär, lindra de bemedlade samhällsmedlemmarnas skattebörd. Om än i viss mån systemet har denna *följd*, var det dock aldrig dess *syfte*. Och hade ofvan anförda bestämmelse i 22 §:s 3:dje moment fullständigats genom någon föreskrift med hänsyn till brännvinsmedelns användning, skulle detta lättare, än nu varit fallet, kunnat tillförlitligen bestyrkas.

Likasom redan i försäljningslagens 15:de §, 1:sta mom., införts förklaringen, att bolagen i fråga skola hafva till ändamål endast att i sedlighetens intresse ordna och handhafva detaljhandeln med brännvin och ej må afse att utöfver viss ränta å tillskjutna medel bereda delägare vinst eller kommunen ekonomisk fördel utöfver hvad förordningen bestämmer, borde ovillkorligen ock någon anvisning af densamma lämnas med hänsyn till användningen af de medel åtminstone, kommuner och landsting från bolagen erhålla.

Vid 1885 års riksdag väckte jag förslag i detta syfte. Om det än då undansköts såsom afseende en blott »bokföringsåtgärd» utan verklig betydelse, tillåter jag mig dock nu återupptaga frågan. Den »bokföring», som därmed åsyftas, är visserligen icke betydelselös; den är tvärtom af den största betydelse, ej blott i fråga om lagens inre fullständigande, utan äfven med hänsyn till uppfattningen däraf både inom och utom landets gränser.

Jag föreslår således,

att till förslagets 25 § må fogas:

dels föreskriften, att de i enlighet med paragrafens bestämmelser fördelade medlen af städer, landsbygds-kommuner och landsting i främsta rummet skola användas till bestridande af utgifter för fattigvård, sjukvård och barnavård eller andra, företrädesvis för de arbetande klasserna nyttiga ändamål, däribland särskildt deras behof af egna hem;

dels ock förberörda tredje moment af 22 § i kungl. förordningen den 24 maj 1895, angående villkoren för försäljning af brännvin och andra spirituösa drycker.

Slutligen tillåter jag mig ock påpeka nödvändigheten af att icke låta de bötesansvarsbestämmelser, som i nyssnämnda, nu gällande kungl. förordning förekomma, alldeles oförändrade öfvergå till den nya förordning, det kungl. förslaget afser att åstadkomma. De bötesbelopp af från 30 till och med 60 kronor och från 60 till och med 120 kronor, som stadgas i förslagets 36 § för oloflig brännvinsförsäljning eller salning, första och andra gången, datera sig från en tid, som nu ligger snart fyrtio år tillbaka; så göra ock ej mindre de i 39 §:s andra moment förekommande bötesbelopp af från 15 till och med 30 och från 30 till och med 60 kronor för den, som idkar detaljhandel med brännvin under tid, hvarför afgift icke är i föreskrifven ordning erlagd, än äfven de bötesbelopp, som möta i förslagets 40 och 42 §§. Samtliga ingingo första gången i kungl. förordningen den 26 oktober 1866 angående försäljning af brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker. Man behöfver ju blott besinna, huru penningvärdet under mellanliggande tider fallit, för att inse, huru föga straffhotet i de föreslagna bötesbeloppen nu motsvarar det, som år 1866 i dem tydligen innelåg. Då vid förhöjningen sistsagda år af de i försäljningslagen den 27 november 1857 bestämda bötesbeloppen så tillvägagicks, att maximum för bötesgraden dittills dädanefter blef minimum, torde det väl nu icke kunna anses för strängt, om jag förutsätter lämpligheten af samma förfaringssätt nu; och föreslår jag alltså,

att i enlighet härmed de i förslagets 36, 39, 40 och 42 §§ förekommande bötesbelopp må varda skäligen förhöjda.

Stockholm den 24 mars 1905.

Sigfrid Wieselgren.